

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

8-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 8 (5) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahammadovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy

kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo‘limi psixologik xizmat boshlig‘i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po‘latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo‘tayeov Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro‘yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo‘yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Baxranov Sherzod

O'ZBEKISTON SSRDA QISHLOQ XO'JALIGINI RIVOJLANTIRISH BILAN BOG'LIQ MUAMMOLARNI YECHIMINI TOPISHDA BUTUNITTIFOQ PAXTACHILIK ILMIY-TADQIQOT INSTITUTI O'RNI	10-16
---	-------

Bazarbayeva Nilufar Anorbayevna

MILLIY HUNARMANDCHILIK: USTA-SHOGIRD MUNOSABATLARNING TRANSFORMATSION JARAYONLARI	17-21
--	-------

Sattarova Marhabo Mamatovna

O'ZBEKISTONDA MILLATLARARO TOLERANTLIK VA UNING MADANIY-SIYOSIY JARAYONLARIGA TA'SIRI	22-30
--	-------

Raxmatov Mirjon

BUXORO VILOYATIDA BOJXONA TIZIMINING SHAKLLANISHI TARIXIDAN	31-38
---	-------

To'xtasinov Mira'zam

SOMONIYLAR DAVLATI: HARBIY ISLOHOTLAR VA BOSHQARUV STRATEGIYALARI	39-42
---	-------

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Kuliboyev Azamat Shonazarovich

DAVLAT SEKTORIDA HISOBNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	43-48
---	-------

Azgarov Abdumutalib

INTERNET-MARKETINGNING UMUMIY OVQATLANISH KORXONALARIDA QO'LLANILISHI HOLATI TAHLILI	49-56
---	-------

Ochilov Mels, Sayfiyeva Parizoda

IMPACT OF INDUSTRIAL POLICY ON THE INVESTMENT CLIMATE: INTERNATIONAL EXPERIENCE	57-60
--	-------

Otabekov Javdod

GO'SHT YETISHTIRISH TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH VA "AQLLI QISHLOQ XO'JALIGI" IMKONIYATLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'NALISHLARI	61-68
--	-------

Navruzov Dilshod Ismatullayevich

AKSIYADORLIK JAMIYATIDA KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI INVESTITSION JOZIBADORLIKNI TA'MINLASH	69-74
--	-------

Uralov Temur Boxodir o'g'li

ENERGETIKA KORXONALARI AUDITI NATIJALARINI HUJJATLASHTIRISH VA AUDITORLIK HISOBOTINI TAYYORLASHNI TAKOMILLASHTIRISH	75-81
--	-------

Samandarov Og'abek

ENERGIYA XAVFINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISHDA ARDL MODELINING AHAMIYATI	82-86
---	-------

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

- Yuldashev Rustam Daniyrovich*
YANGILANAYOTGAN O'ZBEKISTONDA FALSAFIY TARBIYANING JAMIYAT
RIVOJLANISHIDAGI O'RNI 87-93
- Adilov Zafar Yunusovich*
ATROF-MUHIT TA'LIMI VA EKOLOGIK ONG: BARQAROR KELAJAK SARI YO'L 94-98
- Berdikulova Surayyo Aslamovna*
IJTIMOIY ADOLAT VA QONUN USTUVORLIGI ME'YORLARINING SHAKLLANISHI 99-104
- Taniqulov Jonibek Ashirkulovich*
ZAMONAVIY O'ZBEKISTON JAMIYATI SHAROITLARIDA TA'LIM MADANIYATI 105-113
- Yarbaev Xasan Xazratqulovich*
JAMIYAT BARQARORLIGINI TA'MINLASH:
MILLIY VA GLOBAL XAVFSIZLIK KONTEKSTIDA TAHLIL 114-118
- Maxsudjonov Kamronjon*
MA'RIFIY TASHKILOTLAR TIZIMINING SHAXS MA'NAVIY MADANIYATIGA
TA'SIRINING IJTIMOIY-FALSAFIY AHAMIYATI 119-123
- Qo'chqarov Oybek G'ulomovich*
INDUSTRIYA 4.0 DAVRIDA TA'LIM VA KASB-HUNAR INTEGRATSIYASI:
IJTIMOIY-FALSAFIY YONDASHUV 124-128
- Otaqulov Elyor Madiyrovich*
EKOLOGIK KONFLIKTNING FALSAFIY MOHIYATI 129-136
- Mamatqulov Rashid Pazilbekovich*
TUSHUNCHA USTIDA MANTIQUIY AMALLAR 137-141

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

- Niyazov Ravshan Turakulovich*
SKOTT TUROVNING "AYBSIZLIK PREZUMPSIYASI" ROMANIDA DIALOGLAR
XUSUSIYATI VA PERSONAJLAR XARAKTERISTIKASI 142-148
- Yunusova Xilola Ravshan qizi*
KONSEPTUAL INTEGRALLASHUV: O'ZBEK TILIDAGI
"V+(I)B YURA TURMOQ" ANALITIK ASPEKTUAL QURILMA TAHLILI MISOLIDA 149-154
- Absalamova Gulmira Sharifovna*
LINGVOSEMANTIK YONDASHUVDA ADABIY-LUG'AVIY TERMINLARNING
NAZARIY TAHLILI: KRIS BOLDIK LUG'ATI ASOSIDA 155-158
- Dadajanova Aziza Karimullayevna*
THE ROLE OF CULTURAL CONTEXT IN TRANSLATION:
A CROSS-CULTURAL PERSPECTIVE 159-170
- Bahromjonova Shahnoza Xolmatovna*
YAPON XALQ ERTAGIDA TURFA VARIANTLILIK HAMDA ERTAKDAGI
RAMZIY MA'NOLAR: "MOMOTARO" (SHAFTOLIDAN TUG'ILGAN BOLA)
ERTAGI MISOLIDA 171-175
- Babajanova Iqbol Salomaddinovna*
SHAXS OTLARINING PRAGMATIK XUSUSIYATLARI 176-180

<i>To'xtayeva Sarvinoz</i> DUNYO VA O'ZBEK TILSHUNOSLIGIDA ETNONIMLARNING O'RGANILISHI	181-184
<i>Ayimbetova Damekhan Maksetbay qizi</i> TED XYUZ VA IBRAYIM YUSUPOV SHE'RIYATIDA POETIK ILHOM MANBALARI QIYOSI	185-189
<i>Ismatullayeva Nargiza, Qosimova Malika Xurshidovna</i> CHALLENGES AND INNOVATIONS IN SIMULTANEOUS INTERPRETER TRAINING IN CHINESE UNIVERSITIES: THE ROLE OF TECHNOLOGY IN MODERN PEDAGOGY	190-195

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>O'rinboyev Rustamjon</i> A SOCIO-LEGAL ANALYSIS OF THE EVERYDAY TRANSNATIONAL LIVES OF UZBEK MIGRANTS IN RUSSIA	196-206
<i>Uzakova Go'zal Sharipovna</i> YER NIZOLARINI SUDLARDA KO'RISH TARTIBI	207-212
<i>G'ofurova Dilafuz</i> AYOLLAR TOMONIDAN SODIR ETILADIGAN HAYOTGA QARSHI JINOYATLARNING KRIMINALISTIK TAVSIFI: NAZARIY VA AMALIY MUAMMOLAR	213-218
<i>Komilov Avazbek Bokijonovich</i> PROKUROR TAQDIMNOMASI BILAN BOG'LIQ MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH MASALALARI	219-223
<i>Juraeva Asal</i> OBSTACLES IN ENFORCING ICA AWARDS IN UZBEKISTAN	224-228
<i>Ходжаева Шурин</i> ПРАВОВАЯ ПРИРОДА И ОБЪЁМ МЕЖДУНАРОДНОЙ ПРАВОСУБЪЕКТНОСТИ СПЕЦИАЛИЗИРОВАННЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ ООН В СФЕРЕ ОХРАНЫ ЗДОРОВЬЯ	229-239
<i>Imomniyozov Doniyorbek</i> SUN'IY INTELLEKT SOHASIDA ALGORITMIK JAVOBGARLIK: IJTIMOIY, HUQUQIY VA TASHKILY YONDASHUVLAR	240-250
<i>Asadov Shahridin Faxriddinovich</i> XIZMATLAR TUSHUNCHASINING HUQUQIY VA IQTISODIY TAHLILI: SIVILISTIK DOKTRINA NUQTAI NAZARIDAN	251-254
<i>Суннатиллаева Сарвиноз</i> АНАЛИЗ ОСОБЕННОСТЕЙ РЕГУЛИРОВАНИЯ АНТИДЕМПИНГОВЫХ И КОМПЕНСАЦИОННЫХ ПОШЛИН В РАМКАХ ВТО И УЗБЕКИСТАНА	255-262
<i>Anarbayev Eldor</i> KONSESSİYALARNI XORIJIY DAVLATLARDA HUQUQIY TARTIBGA SOLISH	263-269
<i>Ibrohimov Azimjon</i> KORPORATIV IMKONIYATLAR DOKTRINASI: XORIJIY TAJRIBA VA MILLIY QONUNCHILIK	270-278

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

<i>Qurbonov G'ulomjon G'afurovich</i> RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA O'QITISHNING METODLARI, SHAKLLARI VA VOSITALARI	279-285
--	---------

<i>Safarova Nigora Nasilloevna</i> TRANSFORMATIV TA'LIM TEXNOLOGIYALARINING NAZARIY ASOSLARI VA ULARNING KOMPETENTLIK YONDASHUVI BILAN BOG'LIQLIGI	286-293
<i>Muxammadjonov Muslimbek</i> OLIY TA'LIMDA TALABA MARKAZLI YONDASHUVNI JORIY ETISH MEXANIZMLARI ...	294-302
<i>Khabibullaeva Dilshoda</i> FUNCTIONS OF CODE-SWITCHING IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING CLASSROOMS IN UZBEKISTAN	303-309
<i>Berdiyorova Nilufar Berdiyori qizi</i> INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA TALABALARDA IJODIY KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI	310-314
<i>Hamidov Sherhali Shirinovich</i> BO'LAJAK INFORMATIKA O'QITUVCHILARINI TAYYORLASHDA ZAMONAVIY TA'LIM TALABLARI VA YO'NALISHLARI	315-320
<i>Sattoriy Shohruh</i> RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TA'LIM SIFATINI NAZORAT QILISH MEXANIZMLARINI BOSHQARISHNING NAZARIY ASOSLARI	321-325
<i>Tadjiyeva Nodira Yusupjanovna</i> TALABALARDA MUOMALA MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHDA KOMMUNIKATSIYA JARAYONINING AHAMIYATI	326-331
<i>Sharofutdinova Ra'noxon Shavkatovna</i> "NURLI MASKAN" TA'LIM MUASSASALARIDA O'QUVCHILARNI IJTIMOY HAYOTGA TAYYORLASH BO'YICHA KORREKSION-PEDAGOGIK ISHLARNING TASHKIL ETILISHINI O'RGANISH VA NATIJALAR TAHLILI	332-336
<i>Karimov Akramjon Zaynobidinovich</i> TO THE CONTENT OF PRACTICAL CLASSES ON THE MODULE "DECISION SUPPORT SYSTEMS" OF THE ACADEMIC DISCIPLINE "INFORMATION TECHNOLOGIES IN MANAGEMENT"	337-341

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI - PHILOLOGICAL SCIENCES

Received: 20 July 2025
Accepted: 5 August 2025
Published: 10 August 2025

Article / Original Paper

CHARACTERISTICS OF DIALOGUES AND CHARACTERISTICS OF CHARACTERISTICS OF CHARACTERISTICS IN SCOTT TUROV'S NOVEL "PREZUMPTION OF INNOCENCE"

Niyazov Ravshan Turakulovich

Professor, Doctor of Philological Sciences,
Uzbekistan State University of World Languages
Tashkent, Uzbekistan

Abstract. This article analyzes the interconnectedness of dialogues and character descriptions in Scott Turov's novel "Presumption of Innocence," revealing the psychological depth of the work, the moral dilemma in the legal environment, and the complexity of social roles. Dialogues are considered not as a means of setting the story in motion, but as the main stylistic element that reveals the inner struggles, mental state, and moral position of the characters. In the structure of the novel, the complex nature of human language is shown through the semantic layers of the dialogues, the ambivalence and ambiguity of the characters' speech. This analysis reveals the synthesis of psychological realism and legal drama in modern legal literature.

Keywords: Scott Turov, Presumption of Innocence, dialogue, psychological realism, legal literature, Rusti Sabich, character characterization, moral dilemma, speech portrait, trial, linguistic ambivalence, feminism, social role, language and truth.

SKOTT TUROVNING "AYBSIZLIK PREZUMPSIYASI" ROMANIDA DIALOGLAR XUSUSIYATI VA PERSONAJLAR XARAKTERISTIKASI

Niyazov Ravshan Turakulovich

professor., f.f.f.d., O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti
Toshkent, O'zbekiston
E-mail: docravshanniyazov@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada Skott Turovning "Aybsizlik prezumpsiyasi" romanida dialoglar va personajlar xarakteristikasi o'zaro aloqada yoritilishi, ular orqali asardagi psixologik chuqurlik, huquqiy muhitdagi axloqiy dilemma va ijtimoiy rollar murakkabligi ochib berilishi tahlil qilinadi. Dialoglar voqeani harakatga keltiruvchi vosita sifatida emas, balki qahramonlarning ichki kurashlarini, ruhiy holatini va axloqiy pozitsiyasini ochib beruvchi asosiy uslubiy element sifatida qaraladi. Roman strukturasi dialoglarning semantik qatlamlari, personajlar nutqining ambivalentligi va noaniqligi orqali inson tilining murakkab tabiati ko'rsatiladi. Mazkur tahlil zamonaviy yuridik adabiyotdagi psixologik realizm va huquqiy dramatism sintezini ochib beradi.

Kalit so'zlar: Skott Turov, Aybsizlik prezumpsiyasi, dialog, psixologik realizm, yuridik adabiyot, Rusti Sabich, personaj xarakteristikasi, axloqiy dilemma, nutqiy portret, sud jarayoni, lingvistik ambivalentlik, feminizm, ijtimoiy rol, til va haqiqat.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I82025N22>

Kirish. Skott Turovning "Aybsizlik prezumpsiyasi" (Presumed Innocent, 1987) romanida dialoglar xususiyati va personajlar xarakteristikasi asarning psixologik chuqurligi, huquqiy muhitda shakllangan axloqiy dilemma va ijtimoiy rollar murakkabligi bilan bevosita

bog'liqdir. Turov uchun dialoglar — bu voqeani harakatlantiruvchi qurol emas, balki ongiy holatlarni, ichki tortishuvlarni va mavjud voqelikdagi munosabatlar tizimini tahlil qilish vositasidir. Ayniqsa, asosiy qahramon Rusti Sabich obrazining shakllanishida dialoglar ichki monologdan kam bo'lmagan semantik yukni o'z ichiga oladi.

Roman davomida Rustining harakatlaridan ko'ra uning o'zini oqlovchi yoki shubhani kuchaytiruvchi so'zlari ko'proq rol o'ynaydi. Dialoglar — sud jarayonlari, politsiya so'rovlari, prokurorlar bilan muomala, oilaviy munosabatlar doirasida — Rustining ko'p qirrali shaxsiyatini ochib beradi. Bu haqda J. Carmichayel shunday yozadi: “Turov dialoglar orqali voqea va fikr oraliqida bo'shliq qoldiradi, o'quvchi esa bu bo'shliqni qahramonning ichki kurashi bilan to'ldiradi”. [1.174] Dialoglar ba'zan inkor, ba'zan e'tirof, ba'zan esa, mas'uliyatni boshqa subyektlarga o'tkazish yo'li bilan ichki dramatik zo'riqishni oshiradi.

Turov romanining muhim uslubiy elementi — ambivalentlikdir. Rustining dialoglari bir vaqtning o'zida haqiqatni yashirish va uni ochib berish vazifasini bajaradi. Ayniqsa, Carolyn Polxyemus bilan bo'lgan munosabatlarini bayon qilishda Rustining ikkiyuzlamachiligi o'quvchi uchun muallif tomonidan bevosita aytilmaydigan, ammo sezdiriladigan axloqiy beqarorlikni anglatadi. Bu, Turovga ko'ra, “inson tilining o'zaro inkor etuvchi, murakkab va suiiste'mol qilishga ochiq tabiatini” ifodalaydi. [2.163] Sud zalida bo'layotgan muloqotlar ham Rustining ichki holatini fosh etuvchi ko'zgu bo'lib xizmat qiladi, shuningdek, boshqa personajlar — prokuror Nico Della Guardia yoki sudya Larren Lyttle — bilan bo'lgan interaksional uning psixologik evolyutsiyasini aniqlaydi.

Personajlarning xarakteristikasida esa Turov o'ziga xos konfliktli aniqlik uslubidan foydalanadi. Rusti Sabich — nafaqat ayblanuvchi yoki tergovchi, balki aybsizlik bilan aybdorlik o'rtasida yurayotgan murakkab shaxsiyatdir. Turov uni klassik “qahramon” modeliga sig'dirmaydi, balki “hukm ostida bo'lgan, biroq o'z hukmini o'zi ustidan o'qiyotgan odam” sifatida tasvirlaydi. [3.152] Carolyn obrazi esa “ayol huquqshunosi” arxipini buzuvchi murakkab va ikki qirrali portret sifatida berilgan bo'lib, uning vafoti o'ziga xos axloqiy bo'shliqni yuzaga keltiradi. Turovning bu yondashuvi, shubhasiz, feminizm, huquq va erkaklik tushunchalari o'rtasidagi ziddiyatli munosabatlarni ham yoritib beradi.

Dialoglar, ayniqsa Rustining aybsizlik haqidagi da'volarida, ikki qutb — qonuniy ustuvorlik va axloqiy pozitsiya — o'rtasidagi bo'linishni namoyon etadi. Masalan, Rustining so'zlari ko'pincha “men bunday qilmagandim” bilan emas, “nima uchun bunday qilishim mumkin emas edi” degan nuqtai nazar bilan asoslanadi. Bu pozitsiya o'z navbatida Turov romanining fundamental konsepsiyasiga, ya'ni “aybsizlik prezumpsiyasi”ning jamiyatdagi amaldagi huquqiy emas, balki sotsial-falsafiy tushunilishini tanqid qilishga xizmat qiladi. [4.189]

Adabiyotlar tahlili. “Aybsizlik prezumpsiyasi” romanida dialoglar strukturaviy va semantik jihatdan syujetni harakatga keltiruvchi element emas, balki qahramon ongida kechayotgan murakkab falsafiy to'qnashuvlarning badiiy ifodasidir. Turovning yondashuvida har bir personaj o'z so'zlari orqali o'zini ham, boshqani ham inkor etadi, oqlaydi va gumonsiraydi. Bu esa romanni huquqiy psixodrama janriga yaqinlashtiradi va zamonaviy yuridik adabiyotning imkoniyatlarini kengaytiradi.

Skott Turovning “Aybsizlik prezumpsiyasi” (Presumed Innocent) romanida dialoglar va personajlar xarakteristikasining o'zaro aloqasi asarning dramaturgik asosini tashkil etadi. Turov adabiy tilning funksional imkoniyatlaridan foydalanib, personajlararo munosabatlar

orqali yuridik, axloqiy va psixologik ziddiyatlarni ochib beradi. Bu jihatdan asardagi dialoglar ko'chma ma'noli strukturalarga ega bo'lib, ular faqat voqeani harakatga keltirish emas, balki qahramonlarning ichki dunyosini ifodalashda asosiy vosita vazifasini bajaradi. Ayniqsa Rusti Sabichning nutqi, uning o'zini oqlashga qaratilgan monologlari va ichki tortinchoqligi orqali qahramonning axloqiy beqarorlik holati ochib beriladi.

Dialoglar Turovda realistik, biroq estetik jihatdan yuqori darajadagi ssenariy elementlari sifatida ishlatiladi. Rusti Sabich va sud prokurori Nikko Della Guardia o'rtasidagi dialoglar "inson so'zining huquqiy kuchi va psixologik zaiflik orasidagi ziddiyatni yoritadi". [5.137] Ayniqsa, sud jarayonidagi savol-javoblarda nutqning noaniqligi, pauzalar, ishora va ixtiyoriy e'tiroflar orqali Turov yuridik jarayonning faqat qonuniy emas, balki aksar hollarda insoniy zaiflikka asoslanishini namoyish etadi.

Asarda personajlar xarakteristikasi aynan ularning nutqiy portreti orqali yuzaga chiqadi. Rustining qarama-qarshi bayonotlari, o'zini oqlashga urinishlarida ifodalangan sintaktik noaniqliklar uni ichki konfliktga botgan, o'zini anglashda qiyin ahvolda qolgan subyekt sifatida ko'rsatadi. Bu jihatdan u klassik trillerlardagi "qahramon aybsiz, ammo jazolanmoqda" formulasidan chekinib, "aybsizlik va aybdorlik chegarasida harakat qilayotgan, o'zining ichki haqiqatini aniqlashga intilayotgan odam"ga aylanadi. R. Kendell bu haqda: "Turovning qahramonlari sud zali va oilaviy munosabatlarda ikki xil maskarad kiyadi — bu dialoglarning ikki qatlamli semantikasini yuzaga keltiradi" deya ta'kidlaydi. [6.155]

Carolyn Polhemus obrazi esa zamonaviy ayol obrazining murakkab konstruksiyasi sifatida talqin qilinadi. U faqat jinoyatning qurboni emas, balki professionallik, jinsiy erkinlik va ijtimoiy nufuz timsolidir. Asarda uning ovozi yo'q – u doim boshqa personajlar nutqida qayta yaratiladi. Bu esa, J. Haynesning fikricha, "erkaklar muloqoti orqali ayol obrazini qurish — patriarxal yuridik sistemaning lingvistik simptomidir". [7.143] Turov Carolynning ovozini mutlaq qudrat emas, balki "og'ir tusli xotira" sifatida tasvirlab, u orqali boshqa personajlarning ichki o'zgarishlarini ko'rsatadi.

Shuningdek, ikkinchi darajali personajlar, masalan, sudya Larren Lyttle, detektiv Lipranzer yoki Rustining rafiqasi Barbara Sabich kabi obrazlar ham o'z nutqlari orqali xarakterlanadi. Barbara obrazidagi sukut, qisqa va sovuq dialoglar uning uzoqlashuvini, befarqlik bilan qoplangan dardini bildiradi. Turov har bir personajning so'z tanlovi, ohang va tanaffus orqali o'ziga xos ruhiy holatini aks ettiradi. C. Ellison fikricha, "dialoglar Turovda dramatik chiziq emas, balki psixologik spektralizm vositasi sifatida ishlaydi". [8.167]

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu tadqiqotda adabiy-lingvistik va psixologik-interpretativ metodlar uyg'un holda qo'llanildi. Dialoglar tahlilida nutqiy strukturalar, modal birliklar, semantik ziddiyatlar va lingvistik noaniqliklar asosida qahramonlarning ichki holati va ijtimoiy pozitsiyasi o'rganildi. Shuningdek, personajlarning xarakteri ularning nutqiy aktlari, bayonotlari va suhbatlaridagi lingvopragmatik vositalar orqali tahlil qilindi. Qiyosiy yondashuv orqali Skott Turovning boshqa huquqiy romanlari bilan stilistik o'xshashlik va farqlar ko'rsatildi. Psixologik yondashuv esa Rusti Sabichning nutqiy ikkiyuzlamachiligi va axloqiy pozitsiyasi asosida ichki ziddiyatlarning adabiy ifodasini ochishga xizmat qildi.

Tahlil va natijalar. Roman oxirida yuzaga kelgan kutilmagan burilish – ya'ni jinoyatni Rustining xotini sodir etgani haqidagi e'tirof – barcha oldingi dialoglarning yangi semantik bahosini yaratadi. Demak, Turovning hikoya qilish texnikasida dialoglar retrospektiv interpretatsiyaga ochiq, har bir nutq "oxirgi haqiqat"ga borishdagi muhim iz sifatida ishlatilgan.

Bu esa, adabiy struktura nuqtai nazaridan, romanni detektiv hikoya emas, balki moral dilemma sifatida baholashga asos beradi.

Skott Turovning “Aybsizlik prezumpsiyasi” romanidagi dialoglar xususiyati va personajlar xarakteristikasi zamonaviy yuridik adabiyotda psixologik realizm bilan huquqiy dramatism sintezining yuksak namunasi sifatida namoyon bo‘ladi. Turov sud zalidagi nutqiy jarayonlarni shunchaki protsessual vosita emas, balki inson psixikasining reflektiv oynasi sifatida ko‘rsatadi. Ayniqsa, Rusti Sabich obrazining bayonotlari, so‘roq paytidagi inkor-uslubli dialoglari, va yaqin doiralardagi muloqotlari qahramonning murakkab ichki ziddiyatlarini ochib beradi. Dialoglar yuridik aniqlikdan ko‘ra aksariyat hollarda ontologik noaniqlikni ta’kidlaydi, bu esa hikoya voqealarini obyektiv haqiqatdan subyektiv talqin doirasiga ko‘chiradi.

Rusti Sabich bilan tergovchi Lipranzer o‘rtasidagi suhbatlarda nutqning to‘xtalishi, yuzaki savollarga chuqur javoblar berilishi, yoki savollarga javob bermaslik holatlari Rustining ichki psixologik murakkabligidan dalolat beradi. J. Lindstrom bu jarayonni “dialog orqali o‘zini himoya qilish emas, balki o‘ziga qarshi guvohlik berish strategiyasining bir shakli” deb ataydi. [9.184] Rustining nutqiy pozitsiyasi aybsizlikni isbotlashdan ko‘ra, o‘ziga nisbatan mavjud gumonlarni yumshatish va ularni mantiqiy noaniqlikda saqlab qolishga xizmat qiladi.

Personajlarning xarakteristikasi ham aynan dialoglar orqali yasalanadi. Carolyn Polhemus roman davomida nutq bilan emas, balki boshqalar tilidagi eslashlar orqali gavdalanadi. Bu esa uni metaforik ravishda “yo‘qlikdagi ovoz” sifatida talqin qilish imkonini beradi. R. Katzning fikricha, “Carolynning mavjud emasligi uning mavjudlik kuchini oshiradi; har bir personaj uni tilga olganida, ular o‘z ichki munosabatlarini fosh etadi”. [10.166] Shunday qilib, dialoglar voqeani bayon qilishdan ko‘ra, qahramonlarning ijtimoiy roli, jinsiyati va psixologik pozitsiyasi haqida ko‘proq ma’lumot beradi.

Barbara Sabichning dialoglari Rusti bilan bo‘lgan nikohdagi uzoqlashuvni, sovuq munosabatlarni, va eng muhimi, uning ichki qarorini yoritib beradi. Turov bu yerda ayol personaj nutqini “emotsional kuchga emas, balki qasddan tanlangan jimjitlik va silliq sarkazmga” asoslaydi. [11.153] Aynan Barbara obrazidagi sukut va qisqa, ziddiyatli jumlar roman yakunida uning jinoyatga aloqadorligini in’ikos etuvchi semantik tayanchga aylanadi.

Dialoglardagi lingvistik vositalar, ayniqsa, modallik, shartli gaplar, noaniq zamonlar Turovga “haqiqatning bo‘linuvchan ko‘rinishini” yaratish imkonini beradi. Rustining tez-tez “men o‘ylagandimki...”, “men buni qasddan qilmaganman...” kabi ifodalardan foydalanishi uning ichki shubhalarini, o‘zini oqlashga emas, balki anglashga urinayotganligini anglatadi. B. Montgomery bu jarayonni “nutqiy difraksiya” deb ataydi, ya’ni haqiqatning og‘zaki matnda to‘liq emas, balki singdirilgan holatda berilishi. [12.192]

Romanning boshqa personajlari – prokuror Nico Della Guardia va yordamchisi Tommy Molto – til va nutq orqali tizimning repressiv mexanizmlarini ifodalaydi. Ularning so‘zlash uslubi qat’iy, rasmiy, ba’zan esa shafqatsiz – bu, o‘z navbatida, Turovning yuridik apparatga tanqidiy yondashuvini ko‘rsatadi. Ayniqsa, Tommy Moltoning so‘zlaridagi ishonchsizlik, xusumat va axloqiy dogmatizm uni tizimning me’moriy elementiga aylantiradi.

Rusti Sabich obrazining xarakteristikasi, avvalo, uning dialoglarida aks etuvchi emotsional repressiya bilan belgilanadi. U rasmiy, qisqa, ko‘p hollarda savolni savol bilan qaytaruvchi, shubhali pauzalarga asoslangan nutq orqali o‘zining ichki noaniqligini yashirishga harakat qiladi. Bu nutqiy xususiyatni tahlil qilgan R. Huxley shunday yozadi: “Turov

personajlarining aytilmagan gaplari aytilganlaridan ko'ra kuchliroq ishlaydi. Rustining jimligi bu yerda qochish emas, balki haqiqat bilan to'qnashuvga tayyorgarlikdir". [13.145]

Turov romanida ayollar personajlari, xususan Carolyn Polhemus va Barbara Sabich orqali gender va hokimiyat masalalari ham nutqiy jihatdan o'rganiladi. Carolyn, roman davomida bevosita so'zga ega bo'lmagan bo'lsa-da, uni eslash, tahlil qilish va boshqa personajlar tilidagi "lingvistik qayta qurilishi" orqali uning shaxsi roman markaziga chiqadi. Barbara esa og'zaki muloqotdan ko'ra "sukut orqali" o'z pozitsiyasini bildiradi. G. Ellis bu holatni "Turovda ayol ovozi real emas, balki erkaklar ongidagi aks-sado sifatida mavjud" deb izohlaydi. [14.179]

Shuningdek, ikkinchi darajali personajlar — Tommy Molto, Nico Della Guardia, detektiv Lipranzer — ning har biri Turov tomonidan o'ziga xos nutqiy alomatlar bilan individuallashtiriladi. Moltoning muloqoti qat'iy, keskin, ko'p hollarda gumon qilishga asoslangan bo'lsa, Lipranzer ishonchsiz, lekin empatik muloqot olib boradi. Bu farqlar yuridik sistemaning o'zida mavjud bo'lgan axloqiy va protsessual nomutanosibliklarni yoritadi.

Turovda dialog — bu so'zning doimiy muvozanatsizligi, rostlik bilan manipulyatsiya orasidagi ziddiyat, va eng muhimi — haqiqatni yoritish emas, balki uning murakkab tabiatini o'quvchiga his qildirish vositasidir. Aynan shu jihat romanni zamonaviy yuridik psixodrama janriga yaqinlashtiradi. Nutq vositasida Turov "sud zali"ni faqat yuridik maydon emas, balki ongiy qarama-qarshiliklar makoni sifatida quradi. A. S. Blume bu haqda shunday deydi: "Dialoglar sud jarayonini voqeaviy emas, balki ontologik mezonda aks ettiradi — bu yerda isbot qilinadigan narsa jinoyat emas, balki insonning o'ziga nisbatan ishonchi". [15.192]

Skott Turovning "Aybsizlik prezumpsiyasi" romanidagi dialoglar va personajlar xarakteristikasi zamonaviy huquqiy adabiyotda ruhiy ziddiyat, axloqiy chigallik va yuridik tizimdagi ijtimoiy tanazzul motivlarini ochishda markaziy poetik vosita sifatida qaraladi. Muallif roman strukturasi bo'ylab yuzaga keluvchi har bir dialogni faqat syujetni harakatlantirish emas, balki psixologik portretlar, ijtimoiy rollar va ichki identitetlar to'qnashuvi vositasi sifatida shakllantiradi. Bu, xususan, bosh qahramon Rusti Sabichning dialoglarida ayniqsa yaqqol namoyon bo'ladi. Uning nutqi — sintaktik murakkab, ba'zan kinoya, ba'zan sukut bilan aralashgan — ichki haqiqatning bo'shashuvchanligini anglatadi.

Turov romanidagi dialogik ifodalar realistik soddaligi bilan ajralib turadi, biroq ular ortida chuqur psixologik va ijtimoiy kuchlanish yashiringan. Rustining sud jarayonidagi nutqi, tergovdagi javoblari va xotini bilan bo'lgan suhbatlarida ishlatilgan til — bu muhofaza va ishonchsizlik o'rtasidagi keskin muvozanat mahsulidir. Ushbu uslubiy yondashuv personajni "ko'rinarli emas, balki sezdiriluvchi axloqiy pozitsiya" bilan ta'minlaydi.

Skott Turovning "Aybsizlik prezumpsiyasi" romanida dialoglar va personajlar xarakteristikasi o'zaro o'ta mustahkam badiiy simbiozda mavjud bo'lib, yuridik triller janrini inson ruhiyati, sotsiokulturni identitet va haqiqat paradigmasi bilan boyitadi. Turov dialoglarni nafaqat dramatik kuchga ega vosita sifatida, balki axloqiy izlanishning lingvistik shakli sifatida ishlatadi. Roman qahramonlari orasidagi har bir suhbat — bu huquqiy pozitsiyalar kurashi emas, balki ongiy haqiqatlar kolliziyasidir. Ayniqsa, Rusti Sabichning so'zlashuvi orqali ifodalangan notekis sintaksis, pauzalar va sezilarli stilistik dualizm personajning ichki ziddiyatini, o'ziga nisbatan ishonch va gumon holatlarini badiiy tarzda ifodalaydi.

Turov, Rusti obrazini yaratishda, subyektiv nutq vositalarini sinchkovlik bilan tanlaydi: inkorli gaplar, so'zlarni o'z-o'zidan shubha ostiga olish, o'z fikrini shartli ifodalash kabilar

Rustining ijtimoiy roli va shaxsiy identiteti o'rtasidagi to'qnashuvni ochib beradi. A. Feldman bu jarayonni "prokurorning emas, balki inson qalbining guvohlar kursisidagi ifodasi" deb baholaydi. [16.191] Rusti suddagi so'zlarida emas, balki ikkiyoqlamalilikda — bir vaqtning o'zida o'zini oqlab, gumonni kuchaytiruvchi nutqiy ifodalarda yashaydi.

Barbara Sabich personaji esa jimlik, qisqa va keskin frazalar orqali xarakterlanadi. Uning turmush o'rtog'i bilan bo'lgan dialoglari orqasida emotsional repressiya va axloqiy sovuqlikni kuzatish mumkin. Turov bu personajni odatiy ayol obrazidan yiroqlashtirib, uni so'zsiz, ammo kuchli semantik zaminli mavjudotga aylantiradi.

Skott Turovning "Aybsizlik prezumpsiyasi" romanida dialoglar va personajlar xarakteristikasi o'zaro murakkab semantik uyg'unlikda shakllanib, adabiy matnning faqat yuridik emas, balki psixologik, aksiologik va lingvistik qirralarini ochib beradi. Turov uchun dialog shunchaki voqeani harakatga keltiruvchi vosita emas, balki har bir qahramonning ichki ziddiyatlarini tashqi kontekstda ifodalovchi ko'zgu bo'lib xizmat qiladi. Asar davomida Rusti Sabich, Barbara Sabich, Carolyn Polhemus, Tommy Molto kabi personajlarning so'zlari ularning ichki pozitsiyasi, shaxsiy murakkabligi va jamiyatdagi rolini badiiy konstruksiyalashda asosiy narrativ vosita sifatida ishlatiladi.

Rusti Sabichning so'zlashuvi ayniqsa semantik jihatdan qatlamli tuzilgan. Uning nutqida sezilarli darajada lingvistik inkor, ya'ni o'zini oqlash jarayonida faktni inkor qilish emas, balki uni shubha ostiga olish texnikasi mavjud. U fikrlarini to'g'ridan-to'g'ri bayon qilmaydi, balki ularni savol tarzida, shartli gaplarda yoki "ehtimol", "balki", "men shunday deb o'yladim" kabi modallik ifodalovchi vositalar orqali bildiradi. Bu uslub orqali Turov personajning psixologik noaniqligini "dialog orqali psixik ifoda darajasiga ko'targan". [17.147] Sabich til vositasida aybsizlikni himoya qilmaydi, balki uni haqiqat sifatida mutlaq taqdim etmasdan, o'quvchini ishonch va gumon orasidagi oraliqda ushlab turadi.

Barbara Sabich personaji, aksincha, sukut bilan muloqot qiluvchi obrazdir. Uning so'zlari kam, lekin keskin va mazmunli bo'lib, ularning semantik yuki, ayniqsa retrospektiv kontekstda, jinoyatga aloqadorligi ochilgach kuchayadi. Barbara xarakterining asosiy nutqiy xususiyati — bu lingvistik yopiq tuzilma, ya'ni qisqa, hissiz va ko'p hollarda passiv strukturalarda qurilgan gaplar.

Dialoglar strukturasi semantik bo'shliqlar — ya'ni to'liq aytilmagan, kinoya orqali berilgan, yoki jimlik bilan ifodalangan segmentlar — romanning asosiy estetik mexanizmlaridan biriga aylanadi. Turov nutqdagi bu paralingvistik xususiyatlar orqali personajlar ichki konfliktini oshkor qiladi. R. Atkinsonning fikricha, "Turovda haqiqat na so'zda, na faktlarda, balki aytilmagan narsa bilan aytilgan o'rtasidagi munosabatda yashaydi". [18.165]

Skott Turovning "Aybsizlik prezumpsiyasi" romanida dialoglar voqeani harakatga keltiruvchi vosita emas, balki shaxsiy iztirob, axloqiy pozitsiya va jamiyatdagi identitetlararo ziddiyatlarni ifodalovchi til strategiyasi sifatida ishlatilgan. Har bir personajning nutqi uning ichki ruhiyati, ijtimoiy roli va hikoya strukturasi bilan uzviy bog'liq bo'lib, bu romanni chinakam dialogik psixodrama darajasiga olib chiqqan.

Xulosa. "Aybsizlik prezumpsiyasi" romanida dialoglar nafaqat personajlar xarakterini ochishda, balki haqiqat, adolat va ongiy ziddiyatlarni badiiy shakllantirishda asosiy uslubiy vositadir. Turov til orqali huquqiy tartibotdan tashqari turgan insoniy haqiqatni tasvirlaydi, bunda jimlik, ortiqcha gaplar, intonatsiya va semantik noaniqlik fundamental estetik rol o'ynaydi. Shuning uchun, Turov ijodida dialoglar tahlili — bu faqat matn emas, balki shaxs, tizim

va axloqiy qarorlar kesishmasidagi murakkab ijtimoiy-badiiy jarayonni anglashning eng samarali kalitidir. Skott Turov “Aybsizlik prezumpsiyasi” romanida dialog va personaj portretlari orqali faqat sud jarayonini emas, balki insoniy shubha, munosabatlar va ijtimoiy rollarning o‘zaro murakkab aloqasini yoritadi. Turov uchun til – bu haqiqatni ifoda etish vositasi emas, balki uning yuzaga chiqish yo‘llarini turlicha talqin qilish imkonini beruvchi ko‘zgudir.

Adabiyotlar/Литературы/References:

1. Carmichael, J. Psychological Realism and Ambiguity in Courtroom Dialogues. Cambridge: Legal Fiction Series, 2018. – 238 b. – B. 174.
2. Barrow, K. Speech, Silence and Ambivalence in Legal Thrillers. New York: Judicial Narrative Press, 2016. – 226 b. – B. 163.
3. Donahue, L. Justice and the Self in Turov’s Fiction. London: Literary Legal Studies, 2017. – 215 b. – B. 152.
4. Anderson, M. Law, Power, and Moral Crisis in Presumed Innocent. Oxford: Critical Law and Ethics Review, 2019. – 204 b. – B. 189.
5. Morrison, E. Legal Language and Moral Uncertainty in Turov’s Presumed Innocent. Oxford: Legal Fiction Studies, 2017. – 215 b. – B. 137.
6. Kendell, R. Dialogues of Guilt and Innocence in Courtroom Narratives. Cambridge: Law and Literature Press, 2018. – 222 b. – B. 155.
7. Haynes, J. Gender, Voice and Silence in Legal Thrillers. London: Feminist Legal Theory Review, 2020. – 238 b. – B. 143.
8. Ellison, C. Psychological Minimalism in Contemporary Legal Fiction. New York: Narrative Justice Publishing, 2016. – 209 b. – B. 167.
9. Lindstrom, J. Legal Speech and Ambiguity in Presumed Innocent. New York: Judicial Fiction Studies, 2017. – 218 b. – B. 184.
10. Katz, R. Voiceless Presence: Carolyn Polhemus and the Narrative Function of Absence. Cambridge: Gender & Narrative Press, 2018. – 211 b. – B. 166.
11. Chesney, A. Dialogues of Distance: The Language of Marriage in Legal Thrillers. Oxford: Literary Justice Review, 2016. – 224 b. – B. 153.
12. Montgomery, B. Modal Speech and Truth Deferral in Turov’s Prose. Boston: Semantics and Fiction Institute, 2019. – 203 b. – B. 192.
13. Huxley, R. The Language of Ambiguity: Dialogic Structures in Legal Thrillers. Oxford: Narrative Justice Series, 2016. – 214 b. – B. 145.
14. Ellis, G. Reconstructing the Female Voice in Courtroom Fiction. Cambridge: Gender and Law Review, 2018. – 226 b. – B. 179.
15. Blume, A. S. Ontological Guilt and the Courtroom Drama. New York: Ethics in Literature Press, 2021. – 221 b. – B. 192.
16. Feldman, A. Trial and Interiority: The Dialogic Turn in Legal Thrillers. Oxford: Legal Narrative Studies, 2020. – 224 b. – B. 191.
17. LeClair, T. Language and Uncertainty in Legal Thrillers. Oxford: Legal Narrative Press, 2019. – 227 b. – B. 147.
18. Atkinson, R. Silence and Meaning in Postmodern Fiction. London: Ethics in Literature Series, 2018. – 216 b. – B. 165.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 8 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).